

Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách Priятá v roku 1993

Valné zhromaždenie

uznávajúc naliehavú potrebu aplikovať všeobecné ľudské práva postavené na princípoch rovnosti, bezpečnosti, slobody, celistvosti a dôstojnosti všetkých ľudských bytostí na ženy,

berúc na vedomie, že tieto práva a princípy sú zakotvené v medzinárodných dokumentoch vrátane *Všeobecnej deklarácie ľudských práv, Medzinárodnej dohody o občianskych a politických právach, Medzinárodnej dohody o ekonomických, sociálnych a kultúrnych právach, Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a Dohovoru proti mučeniu a iným formám krutého, neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania,*

uznávajúc, že účinné uskutočňovanie *Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien* má prispieť k odstráneniu násilia na ženách a že *Deklarácia o odstránení násilia na ženách*, ktorá je uvedená v nadchádzajúcom uznesení, zosilní a podporí tento proces,

súc znepokojené tým, že násilie páchané na ženách je prekážkou, ktorá bráni dosiahnuť rovnoprávnosť, pokrok a mier, ako to bolo konštatované v dokumente z Nairobi nazvanom *Stratégia budúcnosti na dosiahnutie pokroku*, v ktorom sa odporúča súhrn opatrení, ako bojovať proti násiliu na ženách a

ako naplno realizovať *Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien*,

vyhlasujúc, že násilie páchané na ženách je porušovaním práv a základných slobôd žien, pretože znemožňuje alebo celkom anuluje možnosť žien využívať svoje ľudské práva a základné slobody; súc znepokojené dlhotrvajúcim neúspechom pri obraňovaní a podpore týchto práv a slobôd vo vzťahu k násiliu páchanom na ženách,

uznávajúc, že násilie páchané na ženách je prejavom historicky asymetricky rozdelenej moci medzi mužmi a ženami, ktorá viedla k nadvláde mužov nad ženami a k diskriminácii žien a ktorá bránila ženám naplno rozvíjať svoje schopnosti, uznávajúc tiež, že násilie na ženách je jedným z rozhodujúcich spoločenských mechanizmov, pomocou ktorého sú ženy násilím zatlačané do podriadenej pozície oproti mužom,

súc znepokojené, že niektoré skupiny žien, napríklad ženy patriace k minoritám, k pôvodnému obyvateľstvu, ženy utečenkyne, ženy prisťahovalkyne, ženy, ktoré žijú vo vidieckych oblastiach alebo v komunitách vzdialených od centier, ženy trpiace nedostatkom, ženy v rozličných ústavoch alebo vo väzbe, dievčatá, handicapované ženy, staré ženy a ženy, ktoré sa nachádzajú na miestach vojnových konfliktov, sú obzvlášť vystavené násiliu,

odvolávajúc sa na rezolúciu Rady pre ekonomické a sociálne záležitosti č. 15 z 24. mája 1990, v dodatku ktorej sa uvádza, že násilie na ženách v rodine a v spoločnosti je problémom, ktorý sa vyskytuje v celej spoločnosti bez ohľadu na zárobok, triedu, kultúrne zázemie a s ktorým sa treba vysporiadať rýchlo a účinne, aby sa eliminoval jeho výskyt v spoločnosti,

odvolávajúc sa tiež na rezolúciu Rady pre ekonomické a sociálne záležitosti č. 18 z 30. mája 1991, v ktorej Rada odpo-

ručila rozpracovanie štruktúry vhodnej ako nástroj, ktorý by sa v medzinárodnom meradle explicitne venoval problematike násilia páchaného na ženách,

vítajúc zásluhu ženského hnutia na tom, že sa pritiahlo pozornosť spoločnosti na podstatu, vážnosť a veľkosť problému, akým je násilie páchané na ženách,

súc znepokojené tým, že možnosti žien na dosiahnutie právnej, sociálnej, politickej a ekonomickej rovnoprávnosti v spoločnosti sú obmedzené okrem iného aj pretrvávajúcim a endemickým násilím,

súc presvedčené,

že vzhľadom na horeuvedené je nutné jasne a komplexne definovať násilie páchané na ženách a jasne stanoviť práva zabezpečujúce odstránenie násilia na ženách vo všetkých formách ako záväzok jednotlivých štátov, za ktorý preberú zodpovednosť, ako aj dobrovoľný záväzok medzinárodného spoločenstva na odstránenie násilia na ženách,

slávnostne vyhlasuje túto *Deklaráciu o odstránení násilia na ženách* a naliehavo žiada, aby bolo vynaložené maximálne úsilie na to, aby sa táto *Deklarácia* stala všeobecne známou a rešpektovanou:

Článok 1

Termín „násilie na ženách“ označuje pre potreby tejto *Deklarácie* každý prejav rodovo podmieneného násilia, ktorý má alebo by mohol mať za následok telesnú, sexuálnu alebo duševnú ujmu alebo utrpenie žien, vrátane hrozby takýmito činmi, zavražďovania a úmyselného obmedzovania slobody, a to vo verejnom alebo súkromnom živote.

Článok 2

Násilie na ženách treba chápať tak, že obsahuje všetko nasledovné, no nevyčerpáva sa tým:

- Fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktoré sa vyskytuje v rodine, vrátane bitia, sexuálneho zneužívania dievčat členmi domácnosti, násilie súvisiace s venom, znásilnenie v manželstve, mrzačenie ženských genitálií a iné tradičné praktiky, ktoré škodia ženám, ďalej mimomanželské násilie a násilie súvisiace s vykorisťovaním;
- Fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktoré sa vyskytuje v spoločnosti, vrátane znásilnenia, sexuálneho zneužívania, sexuálneho obťažovania a zavražďovania v práci, vo vzdelávacích inštitúciách a všade inde, obchod so ženami a nútená prostitúcia;
- Fyzické, sexuálne a psychické násilie, ktorého sa dopúšťa štát, alebo ktorému štát pasívne prihliada, a to bez ohľadu na to, kde sa toto násilie objavuje.

Článok 3

Ženy majú právo na to, aby v rovnakej miere využívali a boli ochraňované všetkými ľudskými právami a základnými slobodami v politickej, ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, občianskej a každej inej oblasti. K týmto právam medzi iným patrí:

- Právo na život;
- Právo na rovnosť;
- Právo na slobodu a ochranu osoby;
- Právo na rovnakú ochranu podľa zákona;
- Právo nebyť nijakým spôsobom diskriminovaná;
- Právo na najvyšší dosažiteľný štandard fyzického a duševného zdravia;
- Právo na spravodlivé a priaznivé pracovné podmienky;
- Právo nebyť podrobenou mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo potupnému zaobchádzaniu a trestu.

Článok 4

Štáty majú odsúdiť násillie na ženách a neuplatňovať zia- den zvyk, tradíciu alebo náboženské ohľady ako zámienuku na vyhýbanie sa svojim povinnostiam odstraňovať násillie. Štáty majú všetkými dostupnými prostriedkami a bez otáľania uplatňovať politiku odstraňovania násillia na ženách, a za týmto účelom majú:

- a) Zvážiť, ak to doposiaľ neurobili, ratifikáciu alebo pristúpenie k *Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien* alebo stiahnuť svoje výhrady voči tomuto *Dohovoru*;
- b) Vyhýbať sa akejkoľvek účasti na násillí voči ženám;
- c) Vynakladať aktívne úsilie na prevenciu násillia, na vyšetrenie všetkých násillných činov a v súlade s vlastnou legislatívou aj na potrestanie všetkých násillných činov spáchaných na ženách, či už tieto činy boli spáchané štátom samotným, alebo súkromnými osobami;
- d) Rozširovať trestné, občianske, pracovné a administratívne postihy v rámci domácej legislatívy na potrestanie a náhradu za ujmu spôsobenú ženám, ktoré sa stali obeťami násillia; ženám, ktoré sa stali obeťami násillia, majú byť sprístupnené možnosti dosiahnuť spravodlivosť, a legislatíva príslušného štátu má zabezpečiť, aby sa učinilo spravodlivosti zadosť a aby sa dosiahla náhrada škody za zlo, ktoré utrpeli; štáty majú tiež povinnosť informovať ženy o ich právach, aby tak mohli prostredníctvom týchto mechanizmov hľadať nápravu;
- e) Zvážiť možnosť rozpracovať národné plány na činnosť, ktorá pomôže ochrániť ženy pred akoukoľvek formou násillia, alebo zahrnúť opatrenia s takýmto cieľom do plánov, ktoré už v danom štáte existujú, pričom treba podľa možnosti spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami, predovšetkým s tými, ktoré sa venujú tejto problematike;
- f) Komplexne rozvinúť preventívne stratégie a všetky také opatrenia v rámci legislatívy, politiky, administratívy a kultúry, ktoré zabezpečia ochranu žien voči akejkoľvek forme násillia, a zabezpečia, aby v dôsledku rodovo necit-

livých zákonov, násillných praktík alebo iných zásahov nedochádzalo k druhotnej viktimizácii žien;

- g) Zaručiť v maximálnej možnej miere, pokiaľ ide o možnosti primerané krajine a v prípade nutnosti aj v rámci medzinárodnej spolupráce, aby ženy, ktoré sa stali obeťami násillia, a v prípade potreby aj ich deti mali odbornú starostlivosť, ako sú napríklad rehabilitácia, pomoc pri starostlivosti o deti a prostriedky na ich výživu, patričnú liečbu, poradenstvo, lekársku a sociálnu starostlivosť, patričné materiálne vybavenie a programy, ako aj podporné štruktúry, a majú prijať všetky ostatné primerané opatrenia, ktorými by im bola zabezpečená bezpečnosť, ako aj fyzická i psychická rehabilitácia;
- h) Zahrnúť do rozpočtov vlád adekvátne zdroje na financovanie aktivít, ktoré by prispeli k odstráneniu násillia na ženách;
- i) Prijať opatrenia, aby úradníci a verejní činitelia, ktorí môžu presadzovať príslušné zákony v praxi a ktorí sú zodpovední za to, aby sa uskutočňovala politika prevencie násillia a aby bol každý akt násillia vyšetrený a potrestaný, aby títo úradníci a verejní činitelia dostali patričný tréning, ktorí by ich scitlivoval na problematiku žien;
- j) Prijať všetky patričné opatrenia, najmä v oblasti vzdelávania, ktoré by pomohli zmierniť sociálne a kultúrne vzorce správania mužov a žien a odstrániť predsudky, zvyklosti a všetky praktiky založené na myšlienke podriadenosti alebo nadradenosti jedného z pohlaví a na stereotypných rolách mužov a žien;
- k) Podporovať výskum, zhromažďovať dáta a tvoriť štatistiku najmä v súvislosti s násillím v rodine, ktoré by sa týkali rozšíreného výskytu rozličných foriem násillia na ženách, a podporovať výskum prípadov, povahy, vážnosti a následkov násillia na ženách; takúto štatistiku a výsledky výskumov sprostredkovať verejnosti;
- l) Prijať opatrenia na odstránenie násillia páchaného na ženách, ktoré sú násilliu obzvlášť vystavované;
- m) Do predkladaných správ, ktoré sú vyžadované v súlade

- s platnými dokumentmi OSN o ľudských právach, treba zahrnúť aj informácie týkajúce sa násilia na ženách a opatrenia prijaté s cieľom plniť túto Deklaráciu;
- n) Podporovať rozvoj patričných smerníc, ktoré by pomohli realizovať princípy nastolené v tejto Deklarácii;
 - o) Uznať dôležitosť ženského hnutia a mimovládnych organizácií pri uvedomení si dôležitosti problému násilia na ženách a pri jeho zmierňovaní, a to v celosvetovom meradle;
 - p) Uľahčiť a vyzdvihnúť prácu ženského hnutia a mimovládnych organizácií a spolupracovať s nimi na miestnej, národnej a regionálnej úrovni;
 - q) Podporovať medzivládne regionálne organizácie, ktorých sú krajiny členmi, aby do svojich programov ako veľmi žiaduce zahrnuli odstránenie násilia na ženách.

Článok 5

Orgány a osobitité zastupiteľstvá OSN majú v rámci svojich kompetencií prispievať k tomu, aby vzniklo povedomie o právach a princípoch, ktoré sú ukotvené v tejto *Deklarácii*, a aby sa dodržiavali, a za týmto účelom majú okrem iného:

- a) Podporovať medzinárodnú a regionálnu spoluprácu s ohľadom na definovanie regionálnych stratégií proti násiliu, výmenu skúseností a financovanie programov, ktoré môžu pomôcť odstrániť násilie na ženách;
- b) Podporovať stretnutia a semináre, ktoré pomôžu vytvárať a zvyšovať všeobecnú informovanosť o probléme odstránenia násilia na ženách;
- c) Podporovať koordináciu a výmenu medzi orgánmi, ktoré sa zaoberajú ľudskými právami, v rámci systému OSN, aby sa účinne venovali tomuto problému;
- d) Do analýz o sociálnych trendoch a problémoch, pripravovaných organizáciami a orgánmi OSN, ako sú napríklad periodické správy o sociálnej situácii vo svete, zahrnúť aj prieskum trendov násilia páchaného na ženách;

- e) Podporiť spoluprácu medzi organizáciami a orgánmi OSN s cieľom zahrnúť do programov, ktoré OSN podporuje, aj problém násilia na ženách, najmä s cieľom informovať o tomto probléme skupiny žien, predovšetkým tie, ktoré sú najviac postihnuté týmto problémom;
- f) Podporovať vznik publikácií a príručiek o probléme násilia na ženách, ktoré by brali do úvahy opatrenia, spomínané v tomto dokumente;
- g) Pri plnení svojich mandátov s ohľadom na vytváranie nástrojov na dodržiavanie ľudských práv považovať problém odstránenia násilia na ženách za dôležitý a žiaduci;
- h) Pri riešení problému násilia na ženách spolupracovať s mimovládnymi organizáciami.

Článok 6

Nič v predloženej Deklarácii nemá ovplyvňovať opatrenie, väčšmi prispievajúce k odstráneniu násilia na ženách, ktoré môže byť obsiahnuté v legislatíve konkrétneho štátu alebo v akomkoľvek medzinárodnom dohovore, zmluve alebo inom dokumente, ktorý je v štáte platný.

In: *Aspekt* 3/1998, Násilie I

→ piata žena ←